ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

12-son (2025-yil, dekabr)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2025

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal
2025, № 12

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan
Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi,Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor
Mas'ul kotib: Sayfullayeva Nigora Zakiraliyevna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Namozov Obidjon Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor
Nazarov Zeyniddin Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ibragimov Xolbek Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor
Rasulov To'lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor
Vasilkova Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G'arbiy Universiteti, Bolgariya)
Andrienko Yelena Vasilyevna, pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta'limi instituti, Novosibirsk, Rossiya)
Ronin Tatyana Aleksandrovna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy-ta'lim instituti, Novosibirsk, Rossiya)
Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)
Zetova Firuza Raxmatullovna, pedagogika fanlari doktori, professor (Volgograd davlat ijtimoiy-tarbiya, sport va turizm universiteti, Rossiya)
Hamrayev Alijon Ro'zaqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Qahhorov Sadiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor
Mahmudova Mavzuna, pedagogika fanlari doktori, professor
Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)
Tadjiyakparov Zokirjon Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor
Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor
O'rayeva Dilnavoz Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor
Davlatov Davlatmurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor
Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor
Qayumov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Shomurodov Maxmatmurod Xurramovich, pedagogika fanlari doktori, professor
Ro'ziyeva Dilnoza Isomiddinovna, pedagogika fanlari doktori, professor
Qurbanova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)
To'xtamov Qahramon Rahimberdiyevich, filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Nazarov Ikrom Xamdamovich, psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Dilova Nargiza Gavhallayevna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Jumayev Rustam Gaimovich, siyosiy fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Abdullayev Mehriddin Jumaxalilovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Sattorov Anvar Ergashevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Nurullayev Firuz Na'monjonovich – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Nazarova-Zoda Layla Baxtiyorovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyeva Umida Asadovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Vahidova Umida Muxtarovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО
Научно-теоретический и методический журнал
№ 12, 2025

Решением Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан от 29 декабря 2016 года журнал включён в перечень изданий, рекомендованных для публикации научных результатов статей по направлениям **«Педагогика»** и **«Психология»**.

Журнал основан в 2001 году.
Журнал выходит 12 раз в год.

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: 200117, Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.
E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтияр Рахманович — доктор педагогических наук, профессор
Ответственный редактор: Сайфуллаева Нигора Закировна — доктор философии педагогических наук, доцент

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук, профессор
Бекмахмудов Узакбай Шамухамбетович, доктор педагогических наук, профессор
Назаров Бахтияр Нигматович, доктор экономических наук, профессор
Ибрагимов Холбай Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор
Рахимов Тулкин Хусенович, доктор физико-математических наук, профессор
Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)
Андрюшко Елена Васильевна (Институт физико-математического, информационного и технологического образования НГПУ, Новосибирск, Россия)
Рожина Татьяна Александровна (Институт истории, гуманитарного, социального образования ФГБОУ ВО НГПУ, Новосибирск, Россия)
Чуйкова Вера Петровна, кандидат психологических наук (Национальная академия педагогических наук Украины, Украина)
Ботова Фируза Рахматуллаевна, доктор педагогических наук, профессор (Новгородский государственный университет физической культуры, спорта и туризма, Россия)
Хамраев Алишер Рустамович, доктор педагогических наук (DSc), профессор
Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор
Мухамедова Мухаббат, доктор педагогических наук, профессор
Колос Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)
Тайлаходжаев Закироджон Абдуаттарович, доктор технических наук, профессор
Иванов Мухтар Рахматович, доктор технических наук, профессор
Урасов Дарманой Сайдахмедович, доктор филологических наук, профессор
Дурдыев Дурдыгул Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор
Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор
Очилов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор
Кимсанов Нишон Собирович, доктор педагогических наук, профессор
Шомуратов Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук, профессор
Рустамова Дилшода Исломовна, доктор педагогических наук, профессор
Курбанова Гулнор Нематовна, доктор педагогических наук (DSc), профессор
Тухтаев Кахрамон Рахимбаевич, доктор филологических наук (DSc), профессор
Назаров Акмал Мардонович, доктор психологических наук (DSc), профессор
Дилова Наргиза Гайбуллаевна, доктор педагогических наук (DSc), профессор
Жумаев Рустам Ганиевич, доктор философии по физико-математических наук (PhD), доцент
Абдуллаев Мухаммадали Жумабаевич, доктор педагогических наук (DSc), профессор
Сатторов Анвар Эргашевич, доктор философии педагогических наук (PhD), профессор
Нуруллаев Фирдавс Исматжонович, доктор философии педагогических наук (PhD), профессор
Назаров Бахтияр Байтурсынович, доктор философии физико-математических наук (PhD), доцент
Файзиева Умида Асадовна, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент
Хайитова Умида Мировна, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент

PEDAGOGICAL SKILLS
The scientific-theoretical and methodical journal
№ 12. 2025

By the decision of the Higher Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated December 29, 2016, the journal was included in the list of publications recommended for publishing scientific results of articles in the areas of «**Pedagogy**» and «**Psychology**».

The journal was founded in 2001.
The journal is published 12 times a year.

The journal is registered by the Bukhara Department of the Agency for Press and Mass Communication of Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: 200117, Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.
E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.
Editor: Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Doc. Nigora Z. Sayfullaeva

Doctor of Economics Sciences Prof. Obidjon X. Xamidov
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzokboy Sh. Begimkulov
Doctor of Economics Sciences, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holboy Ibragimov
Doctor of Physical and Mathematical Sciences (DSc), Prof. Tulkin Kh. Rasulov
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Andrienko Yelena Vasilyevna (Russia)
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Romm Tatyana Aleksandrovna (Russia)
Candidate of Psychology, Vera P. Chudakova (Kiev, Ukraina)
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Zotova Firuza Raxmatullovna (Russia)
Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Alijon R. Hamroev
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.M.Mahmudova
Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)
Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev
Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R.Amanov
Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva
Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev
Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov
Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov
Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomuzaev
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Dilnoza I. Ruzieva
Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Gulnoz N. Qurbonova
Doctor of Philology, Prof. Qahramon R.Tuxsanov
Doctor of Psychology, Prof. Akmal M. Nazarov
Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Nargiza G. Dilova
PhD in Political Sciences, Doc. Rustam G.Jumaev
Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Prof. Mekhriddin J. Abdullaev
PhD in Pedagogical Sciences, Prof. Anvar E. Sattorov
PhD in Pedagogical Sciences, Prof. Firuz N. Nurullaev
PhD in Economics Sciences, Doc. Lavli B. Navruz-zade
PhD in Pedagogical Sciences, Doc. Umida A. Fayzieva
PhD in Pedagogical Sciences, Doc Umida M. Khalikova

PANJIYEV Ulug'bek Rustamovich	Xorijda ta'lim muhitida bo'lajak muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning didaktik shart-sharoitlari	109
OSTONOVA Gulrux Shuxrat qizi	Talabalarning badiiy adabiyotlarga bo'lgan qiziqishini rivojlantirish pedagogik mexanizmi	116
NE'MATOV Bo'ritosh Saydullayevich	Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish	120
NAURUZOVA Muyassar Gaybullayevna, AZIZOVA Zebo Dilshodovna	Sinfdan tashqari o'qish darslarida innovatsion texnologiyalarni qo'llashning samarali yo'llari	126
NAFASOV Izzatbek Shernafasovich	Dasturlash fanini o'qitishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish	134
BABAXODJAYEV Umar Samsakxodjayevich, NABIYEV A'zamjon Botirjonovich	Kreativ ta'lim muhitida o'quv faoliyatini tashkil etish	141
MURTAZOYEV Azizbek Nusrat o'g'li, ABDURAHMONOVA Aziza Abdulaziz qizi	Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining innovatsion yondashuv asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning ilmiy-metodik ahamiyati	146
MUHAMADIYEVA Nargiza Qudratovna	Pedagoglarda ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirish orqali kreativlik potensialini rivojlantirish	150
MIRXODJAYEVA Maxliyo	Globallashuv jarayonida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining o'rni va ijtimoiy ahamiyati	154
МАХМУДХОЖАЕВ Орифхожа Бахтиёр угли	Компаративный анализ праксиметрической концепции и компетентностной педагогики как оснований современного понимания обучения	161
MATYAKUBOV Elyor Rajapovich	Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarni muloqot madaniyatini samarali shakllantirish omillariga pedagogik-psixologik yondashuvlar tahlili	165
MARDONOV Shaxriyor Ziyodullo o'g'li, QURBONOVA Adiba Nuriddinovna	Fazoviy tasavvur diagnostikasi: 4k ko'nikmalari bilan bog'liq baholash vositalari	171
KELDIYOROVA Manzura G'aybullayevna	Pedagogik ta'limda talabalarni ijodiy ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish	175
JAMOLOVA Mohigul Bakhtyorovna	Using critical thinking teaching methods to increase student success	180
ISABAYEVA Dilfuza Komiljonovna	Talabalarda qobiliyatlilikni rag 'batlantirishning pedagogik tizimini rivojlantirish	184
IBRAGIMOVA Shoira Kosimovna	Jamiyatning transformasiyalanishi sharoitida ta'lim talablari va bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi	189
ESHONQULOV Sherzod	Bo'lajak muhandislarni ta'lim va amaliy faoliyatda loyihalash kompetentligini rivojlantirishning didaktik asoslari va metodikasi	196
TURSUNMURATOV Turdimurod Muxammadqulovich, DODOBAYEV Alijon Mamatkarimovich	Jamiyatda konfliktlarning kelib chiqish sabablari va motivlari	201
BOLTAYEVA Qambar Abdullayevna	Kognitiv ta'lim jarayonida pedagoglarning akmeologik qobiliyatlarini rivojlantirish	206
BOLTABOYEVA Mashxura Anvar qizi	Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy fikrlashga o'rgatish yo'nalishidagi tajriba-sinov ishlarining statistik tahlili	212
BOBONAZAROVA Nodira Oktambekovna	Ijtimoiy mas'uliyat tushunchasining psixologik tavsifi	217
BAZARBAYEVA Ayjamal Kdirbayevna	Bo'lajak tarbiyachilarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishning metodik tizimi	221
ARIPOV Shokirjon Olimovich	O'smir yoshdagi o'quvchilarda gender modellarga xos tollarini rivojlantirishda islom ta'limotini o'rni	230
ALLANAZAROV Qo'ldosh Olimovich	Interfaol metodlar asosida talabalarning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	235
ALIJONOV Azizjon Tursunaliyevich	O'qotish tayyorgarligining natijadorligida metodikaning o'rni	240

BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING KREATIV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Ne'matov Bo'ritosh Saydullayevich,
Termiz davlat universiteti katta o'qituvchisi
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning umumkasbiy kompetentsiyalar tizimidagi o'rni va rolini ochib berish, kreativ faoliyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlarini aniqlashtirish, mazkur jarayonga nisbatan ijodiy fikrlash va texnologik yondashuvlarni joriy etish, kreativ faoliyatni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari to'g'risida yoritilgan.

Kalit so'zlar: *Kreativlik, faoliyat, qobiliyat, qiziqish, tekshiruvchi, geterogen, modellashtirish, nazoratchi, takomillik, iqtidor, jarayon, stereotip, rivojlanish.*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье рассматривается роль и место развития творческой активности учителей начальных классов в системе общепрофессиональных компетенций, уточнение психолого-педагогических особенностей и структурных компонентов развития творческой активности, внедрение в этот процесс творческого мышления и технологических подходов, педагогические условия развития творческой активности.

Ключевые слова. *Креативность, активность, способность, интерес, проверяемый, неоднородный, моделирование, контролер, улучшение, талант, процесс, развитие.*

IMPROVING THE CREATIVE ACTIVITY OF PRIMARY TEACHERS

This article discusses the role and place of developing the creative activity of primary school teachers in the system of general professional competencies, the clarification of the psychological and pedagogical characteristics and structural components of developing creative activity, the introduction of creative thinking and technological approaches to this process, and the pedagogical conditions for developing creative activity.

Keywords: *Creativity, activity, ability, interest, testable, heterogeneous, modeling, controller, improvement, talent, process, development.*

Kirish. Jahon hamjamiyatida integratsiyalashuv jarayoni kechayotgan bugungi kunda taraqqiyotning asosiy omillari sifatida jamiyat a'zolarining kreativ faollik darajasi e'tirof etilib, xalqaro tashkilotlar hamda dunyoning aksariyat mamlakatlari tomonidan 2030-yilgacha belgilangan xalqaro ta'lim konseptsiyasida "bilimning mustahkam poydevoriga ega bo'lish va kreativ fikrlashni rivojlantirish, hamkorlik qobiliyatlari va qiziqishlarini kuchaytirish" dolzarb vazifa sifatida qayd etilgan [6]. Turli sohalarda yo'lga qo'yilayotgan Xalqaro hamkorlik garchi o'z samarasini berayotgan bo'lsada biroq, milliy mustaqillikni har jihatdan mustahkamlash, erishilgan yutuqlarni boyitish, mavjud kamchiliklarni tezkor bartaraf etish jamiyat a'zolaridan alohida fidokorlik, jonbozlik, shijoat va qat'iyat ko'rsatishni talab etmoqda.

Shu nuqtai nazaridan, boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kreativ faoliyatini rivojlantirishning umumkasbiy kompetentsiyalar tizimidagi o'rni va rolini ochib berish, kreativ faoliyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlarini aniqlashtirish, mazkur jarayonga nisbatan ijodiy fikrlash va texnologik yondashuvlarni joriy etish, kreativ faoliyatni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari hamda texnologiyasini ishlab chiqish muhim dolzarblik kasb etadi.

Asosiy qism. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 23-avgust 2019-yil xalq ta'limi, oliy ta'lim xodimlari bilan bo'lgan muloqotda bugungi kunda uzluksiz ta'lim tizimida olib borilishi kerak bo'lgan dolzarb vazifalar haqida fikr yuritib, "... bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonida faoliyat olib boradigan professor-o'qituvchilarning obro'sini ko'tarish, shu bilan bir qatorda bugun professor-o'qituvchilarning o'zlari ham ta'lim-tarbiya jarayoniga yangicha ijodiy yondashishi lozim", - degan bir qator fikrlarni bildirib o'tdi [1].

Kreativ faoliyat – shaxsni rivojlantiruvchi kategoriya sifatida inson ma'naviyatining ajralmas qismi bo'lib, shaxsning o'z-o'zini rivojlantirish omili, shaxsiy jonbozlikning asosi, shaxs ega bo'lgan bilimlarning ko'p qirrali ekanligida emas, balki yangi g'oyalarga intilishda va o'rnatilgan stereotiplarni yangilik yaratish

jarayonini isloh qilish va o'zgartirishda, hayotiy muammolarni yechish jarayonida kutilmagan va noodatiy qarorlar chiqarishda namoyon bo'ladi. Kreativlik bevosita innovatsiyalar bilan bog'liq jarayon. Negaki boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ faoliyati uchun, u, albatta, o'zining sohasidagi eng so'nggi yangiliklardan, shu bilan bir qatorda butun jamiyatdagi voqea va hodisalardan xabardor bo'lishi, innovatsion yangiliklardan o'z faoliyatida o'rinli foydalana olishi lozim. Demak, boshlang'ich sinf o'qituvchisi har qanday vaziyat, har qanday jarayon va har qanday paytda samarali yo'lni izlab topishi va uni amaliyotga joriy qilish orqali dars jarayonini samarali tashkil etishi, boshlang'ich sinf o'quvchilari ongiga tez, tushunarli, qulay, oson va samarali tarzda yetkazib berishi kreativlikning bir ko'rinishi deyish mumkin. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ faoliyati ustuvor tavsifga ega. Hayot jumboqlarini, tabiat tug'dirgan muammolarni o'rganish, ularga tegishli javob topish istagi, yana ham to'g'rirog'i, baxt-saodatga erishish muammosi, insonning o'zini va olamni bilishga bo'lgan qiziqishi asrlar mobaynida fikrlashga, o'z fikrlarini mantiqiy asoslashga da'vat qilib keladi.

Sharq va g'arb olimlari bu muammoni o'zlari yashab o'tgan davr ijtimoiy muhitidan kelib chiqqan holda yechishga harakat qilganlar. Kaykovus ilmiy asarlar mutolaasidan olingan bilimlar nechog'li haq bo'lmasin, hayotda o'z fikriga tayanib ijodiy ish ko'rish lozim bo'lgan vaziyatlar ham bo'lishi mumkinligini o'g'liga nasihat tarzidagi "Qobusnoma" asarida yozadi: "Ey farzand, bilgilki, barcha hukmni kitob bo'yicha qilmasdan, o'z fikrlari bilan ham hukm qilurlar va bunday tadbirlar bilan ham ishni bilib olurlar" [7].

Buyuk qomusiy olim, faylasuf va pedagog Abu Rayhon Beruniy ham bilimlarning hosil bo'lishida aql, fikr, sezgilarining o'rni haqida so'z yuritar ekan, shunday deb yozadi: "Faqat sezgi orqali, sezgi organlari yordamida o'zlashtirilgan bilimlar xatolarga olib kelishi mumkin. Agar inson sezgilardan fikrlash va xulosa chiqarish yordamida foydalansa, ana shu sezgilar yordamida idrok qilinadigan narsalarni o'rganishda juda katta yutuqlarga erishmog'i mumkin... Istaklarga mehnat tufayli erishiladi" [4].

Olimning fikricha, faqat eshitilgan, ko'rilgan yoki umuman sezgi organlari orqali qabul qilingan ma'lumotlar shundayligicha idrok qilinmasdan, balki aql chig'irig'idan o'tkazilsa va tegishli xulosalar chiqarilsa, ana shu bilimgina haqiqiy va mustahkam bo'ladi. Kuzatishlarga qaraganda, ijodiy fikrlash va kreativ faoliyat, avvalambor, yangi savol, yangi muammoni ko'ra bilish va qo'ya bilish, so'ngra uni o'z kuchi bilan hal qilishda namoyon bo'ladi. Yoki, ijodiy fikrlash shaxsning shunday faoliyatiki, unda eng yuqori darajadagi faollik, ijodkorlik, ijodiy hukm chiqarish va tashabbuskorlik namoyon qilinadi. Natijada shaxs mazkur jarayonda:

- bilimlarni ijodiy ravishda yangi vaziyatda qo'llash;
- mavzularni o'rganish davomida yangi muammoni ko'ra bilish;
- bir muammoning bir nechta (alternativ) yechimlari bo'lishi mumkinligini anglash;
- avval ma'lum bo'lgan muammolarni hal qilish usullarini kombinatsiyalash;
- muammoni hal qilishning original usullarini topa bilish malakalarini egallab boradi.

Aytishimiz mumkinki, shaxs kreativ qobiliyatining rivojlanganlik darajasi quyidagilarda namoyon bo'ladi: bilish, fikrlash, eslab qolish yoki ma'lum tushunchalar asosida yangi faktlar, hodisalar, voqealarni keltirish.

Psixolog Z.Nishonova ijodiy fikr rivojlanganligining psixologik mezonlari sifatida quyidagilarni ko'rsatib o'tadi:

-o'zining va "o'zgalarning" fikrini tanqidiy baholashda shaxsning tajribasi, o'zga shaxsning fikrini tushunish qobiliyati, uning fikridagi mantiqni tushunish, suhbatdoshning fikrlarini o'z fikrlari bilan taqqoslay olish va ma'lum xulosaga kelish;

-shaxsning fikr mazmuni bilan tashqi va ichki kelishuv;

-qarama-qarshiliklarni his qila olish;

-tafakkurda nazariy va amaliy umumlashtirishning nisbati;

-diqqatda namoyon bo'ladigan aqliy funktsiyalarning ixtiyoriy boshqarilishi;

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi, mahorati, kreativlik faoliyatini nazorat qilishda quyidagi jihatlarni lozim deb topish mumkin:

a) ta'lim-tarbiya ishining aniq maqsadga yo'naltirilganligini, ilmiy jihatdan asoslanganligini hamda uning mazmunini to'g'ri tanlanganligini aniqlash;

b) kasbiy mahoratni hamda kreativlik faoliyatni o'rganish natijasi sifatini aniqlash, rivojlanish bosqichlari, taraqqiyot darajasini belgilash hamda istiqboldagi yo'nalishlarini yoritish.

v) boshalng'ich sinf o'qituvchilarida ta'lim-tarbiyaning muqobil samarali usullarini ishlab chiqish, o'quvchi va o'qituvchilarning dunyo qarashini rivojlantirishga pedagogik jamoaning barcha a'zolari orasida o'zaro ishonchga, do'stlikka, hamkorlikka asoslangan munosabatlarni o'rnatishga qaratilgan yagona maqsad sari intilish kabi vazifalarni aniqlashga e'tibor berish zarur [8].

O'qituvchi kreativ faoliyati takomillashuvi shaxsning o'zaro mos tarzda bajarilgan kreativ faoliyat va kreativ mahsulotlarni yaratish borasidagi rivojlanishi sifatida belgilash mumkin. Ushbu jarayonning sur'ati va qamrovi biologik va ijtimoiy omillar, shaxs faolligi va kreativ sifatlari, shuningdek, mavjud shart-sharoit, havotiy muhim va kasbiy shartlangan hodisalarga bog'liq. Bugungi zamonaviy o'qituvchi kreativ faoliyatida har bir mahalliy sharoitga qarab o'qituvchining kreativ sifatlarga ega bo'lishini taqozo etadi [5].

Ayni paytda salmoqli amaliy-ijodiy ishlar olib borilayotganligiga qaramay, ko'pchilik o'qituvchilar haligacha yetuk shaxs sifatida o'zlarida va talabalarida kreativ sifatlarni qanday qilib shakllantirish tajribasini o'zlashtira olmayaptilar. Buning sababi nimada? Darslarning avvaldan o'ylab, rejalashtirilib qo'yilishi talabalar uchun qiziq bo'lmayotganligi, balki ta'lim mazmunining muayyan qolipga solinganligi talabalar uchun hech qanday stimul bermayotganligi, rag'bat bildirmayotganligi. O'quv mashg'ulotlarining avvaldan rejalashtirilishidan voz kechish, talabalarda tanqidiy, kreativ tafakkurni rivojlantirish, ularni kreativ fikrlash, yangi g'oyalarni o'ylab topishga majbur qilish ta'lim olishga bo'lgan munosabatni o'zgartirish, ularni yutuqlarga erishishga rag'batlantirishda asosiy omil bo'lar edi [3]. O'qituvchi shaxsida kreativlik sifatlarni takomillashtirish jarayonining umumiy mohiyatini to'laqonli anglash uchun dastlab "kreativlik" tushunchasining ma'nosini tushunib olish talab etiladi. Ken Robinsonning fikriga ko'ra, "kreativlik – o'z qiymatiga ega original g'oyalar majmui" sanaladi. Gardner esa o'z tadqiqot ishlarida tushunchani shunday izohlaydi: "kreativlik – shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangilikni aks ettirishi va ma'lum amaliy qiymatga ega bo'lishi lozim" [10].

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy-pedagogik tayyorgarligi, kreativ faoliyati, mazmuni modelini qurishda va takomillashtirishda mazkur o'qituvchining ta'lim muassasalarida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishini nazarda tutadi. Uni hal etishda modellashtirish muhim hisoblanadi.

Modellashtirish – biron obyektning tavsifnomasini ularni o'rganish uchun maxsus ravishda buzilgan boshqa obyektda qayta hosil qilish demak.

Mutaxassis modeli tushunchasiga nisbatan turli qarashlar mavjud. Ko'pchilik mualliflar mutaxassis modeli deyilganda, muayyan soha mutaxassisining umumlashtirilgan obrazi kreativ sifatida o'rganilayotgan obyektning asosiy xususiyatlarini aks ettiruvchi tasviriy o'xshatishning tushunish kerakligiga urg'u beradilar. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim-tarbiyaviy jarayonda kasbga yo'naltirishni amalga oshiruvchi o'qituvchilar tavsifnomasi, mutaxassis va shaxsning kreativ sifatida quyidagicha tavsiflanadi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ faoliyatini hal etilishi lozim bo'lgan omillar quyidagicha:

– o'quvchilarda shaxsiy va kreativ kasbiy sifatlarni shakllantirishni ko'zda tutuvchi ijtimoiy-iqtisodiy;

– aqliy, texnologik jarayoniga va tashkilotchilikka oid;

– nazariy ta'lim mazmunini va amaliy texnologiyani ishlab chiqarish bilan bog'lash;

– aqliy va jismoniy texnologik faoliyatlarining mustahkam birligi;

– o'quvchilarning axloqiy, aqliy, jismoniy, kasbiy, ekologik masalalarga jiddiy munosabatda bo'lishini shakllantirish bilan bog'liq bo'lib, u boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mazkur omillarni quyidagicha hal etadi: o'quvchilarda mehnatsevarlik, texnologik jarayon bilan qiziquvchilarga muhabbat, hurmat, turli kasb kishilarini e'zozlashda ularning his-tuyg'ularini tarbiyalab boradi. Bu omillarni bajarish uchun mehnat ta'limi o'qituvchisi quyidagi bilim, ko'nikma malaka va kompetentsiyalarga ega bo'lishlari zarur bo'lgan tamoyillarni amalga oshirishlari lozim:

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini, kreativ faoliyatini, o'rganish sifatlari, bilimi ko'nikma, malaka va kompetentsiyalarini o'quvchilarda sinab, uni baholash alohida kasb etadi. Buni boshlang'ich, sinf o'qituvchilari kreativ faoliyatini sinab ko'rish orqali ifodalash mumkin bo'ladi:

– **Aqliy mehnat** bilan shug'ullanuvchi kishilar: o'qituvchi, tabib, yozuvchi, operator, muhandis va boshqa kasb egalari, ya'ni akademik Ye.A.Klimovning milliy yo'nalishlaridan foydalanib "odam-tabiat"; "odam belgilar tizimi", "odam - odam", "odam – badiiy obrazi" tipidagi kasblar to'g'risidagi ma'lumotlar beriladi.

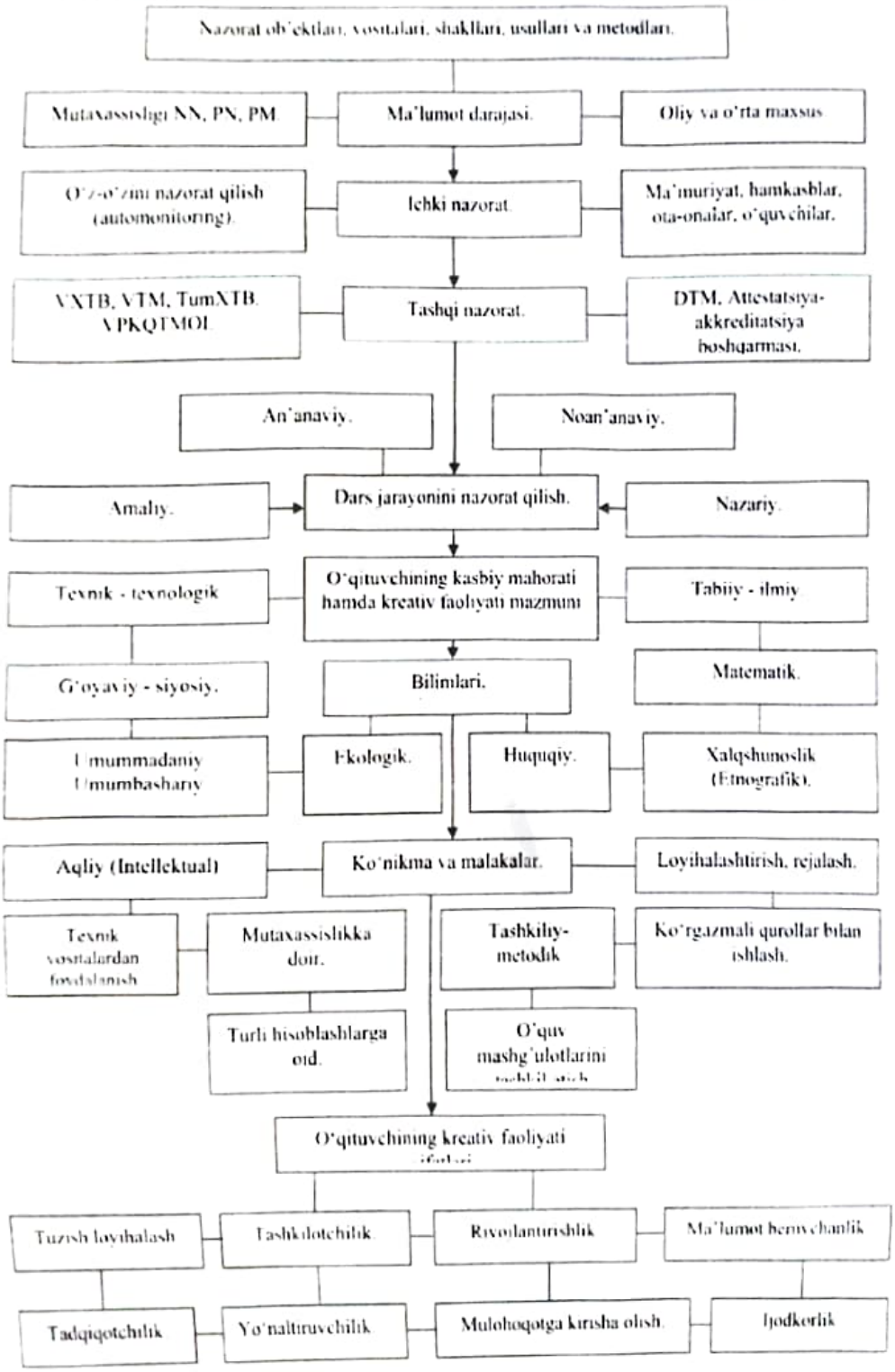
– **Jismoniy mehnat** bilan shug'ullanuvchi kishilar: tokar, chilangar, shofyor, bog'bon, paxtakor va boshqalar, ya'ni "odam-tabiat", "odam-texnika" tipidagi kasblar bilan tanishtiriladi.

Atrof-muhit ekologiyasi, o'simliklar, hayvonlar, tabiat, suv havzalari muhofazasi to'g'risida ham tushunchalar berib borishni o'rganadi va o'rgatadi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisinining kreativ faoliyati, pedagogik faoliyatini obyektiv va ilmiy asosda nazorat qilish va baholash vazifasini hal qilish, bu sohada rivojlangan davlatlarda to'plangan tajribaga tayanib ish ko'rishni taqozo etadi [9].

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ faoliyati, sifatini, qobiliyatini, bilimdonlik faoliyatini nazorat qilish va baholashda test usulidan foydalanish quyidagicha qulaylik va samarali meyyorlarni berishi mumkin

1. Zaruriy jihozlar va tavsiyalarning odiyligi.
2. Test o'tkazish jarayonida olingan natijalarni o'sha zahotiyoq qayd qilish mumkinligi.

1-rasm. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish modeli

3. Tekshirilayotgan obyektlar, guruhlar bilan yakka va yalpi tartibda test o'tkazish imkoniyatlarining ko'pligi.

4. Nazorat o'tkazilishi jarayonida olingan ma'lumotlarni statistik jihatdan qayta ishlash, umumlashtirish va xulosalashning mavjudligi.

5. Qisqa vaqtda keng ko'lamda test o'tkazish imkoniyatlarining mavjudligi.

6. Qest topshiriqlarining aniqligi, keng mazmunliligi.

7. Qisqa nomlanishi, o'rganilgan bilimlarni, ko'nikma malaka va kompetentsiyalarni takrorlashi va yangi ma'lumotlar bera olishi, kreativ faoliyatini, ilmiy metodik va nazariy jihatdan asoslanishini bildiradi.

Yuqoridagilar bilan bir qatorda test sinov usuli boshlang'ich sinf o'qituvchilarning pedagogik mahoratini, kreativ faoliyatini tahlil qilish va tekshirish ko'lamining boshqa baholash mezonlariga nisbatan keng qamrovligi bilan tavsiflanadi. Tekshirilayotgan obyektda nazariy bilimlarni o'zlashtirish darajasini namoyon qilish bilan cheklanmasdan, balki turli xil umumtexnologik, xususiy va kasbiy ko'nikma malaka va kompetentsiyalarning shakllanish darajalarini ham aniqlay olish imkoniyatlariga ega bo'lishi lozim.

Test tuzishda bilim, bilimdonlik, mahorat, kreativ yondashuv, qobiliyat, pedagogik muloqot, madaniyat, ko'nikma malaka va kompetentsiyalarning rivojlanganlik darajasini yoki faoliyatning biror turining shakllanganlik darajasini aniqlash vazifa qilish qo'yilsa, u holda eng to'g'ri va aniq javob etalon bo'lib xizmat qiladi. Shu bois testlar quyidagi qismlardan iborat:

Darajasiga mos kelishi (vazifaviy moslik); test topshiriqlarining oddiy shaklda tuzilishi; topshiriq va vazifalarning bir xil ma'noda tuzilishi; testlarning shubhasizligi, ishonchliligi; testlarning oldindan ko'ra bilish imkoniyatlarining namoyon bo'lishi; testlarning tekshiriluvchiga ham, tekshiruvchiga ham tushunarligi; testlarni tekshirish, tahrir qilish, natijalarni umumlashtirish imkoniyatlarining saqlanib qolinishi; yalpi tekshirishda turli mashinalardan, apparatlardan foydalanish va h.k. Biz quyida boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ faoliyatini tashkil etish modelini takomillashtirganmiz (1-rasm).

O'qituvchi kreativ faoliyatining quyidagi uch darajasini ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

- birinchi daraja - bu sinf bilan elementar munosabat. O'qituvchi teskari aloqani qo'llaydi, uning natijasiga ko'ra o'z harakatlarini belgilaydi. Lekin bu faoliyat metodik qo'llanmalar yoki boshqa o'qituvchi tajribasi - ikkinchi daraja - dars faoliyatini, uning rejasini tuzishdanoq optimallashtirish bosqichidir. Bunda ijodkorlik o'qituvchiga ma'lum maqsadni amalga oshirishda mazmun, metod va shakllarni to'g'ri tanlashdan iborat;

- uchinchi daraja - evristik. Pedagog o'quvchilar bilan jonli muloqotning ijodiy imkoniyatlarini qo'llaydi.

Xulosa. Kreativ faoliyatini aniqlashda hozirgi zamon o'qituvchisining raqobatbardosh kadrlar qilib shakllantirish xususida uning kasbiy faoliyatiga qo'-yiladigan talablar asosida uning tashabbuskorlik, ijodkorlik va faol mutaxassis etib tayyorlash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shunday ekan, boshlang'ich, sinf o'qituvchilarini ilmiy o'quv-metodik jihatidan, kreativ faoliyatni shakl, usul va xususiyatlarini o'rganish hamda amalda qo'llay olish yo'nalishlarini ishlab chiqish va boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik sifatlari, mezonlarini, takomillashtirish o'rni, samaradorligini aniqlash muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'qituvchilariga mos va qo'llanilishi mumkin bo'lgan, sinfdan va maktabdan tashqari uyushtiriladigan ta'lim tizimining kreativ faoliyati mazmuni, metodlari, usullari, shakllari hamda modelini ishlab chiqish dolzarbdir.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq ta'limi va oliy ta'lim tizimi o'qituvchilari bilan bo'lib o'tgan uchrashuvda so'zlagan nutqi. 2019.08.23.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 27 iyuldagi "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlari ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3151-son qarori. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017.

3. Adizov B.R. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari. Ped. f.d. ...diss. – T., 2003.

4. Diniy bag'rikenglik va mutaassiblik (Yuz savolga - yuz javob). -T. Toshkent islom universiteti" nashriyoti, 2007

5. Egamberdiyeva N. Talaba-yoshlarni tarbiyalashda kompetentlik va kreativlik pedagogik faoliyat. T.:"Navro'z", 2013.

6. Incheon Declaration and SDG4 – Education 2030 Framework for Action. United Nations, 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld.

7. Kaykovus Qobusnoma.-T : O'qituvchi, 2011. – 68 b.

8. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. -T. "Fan", 2004.

9. Turg'unov S.T., Tojiboeva X.M. va boshq. O'qituvchilarning kasbiy mahorat va kompetentligini rivojlantirish. "Sano-standart". -Toshkent, 2012.

10. www.edu.uz

www.pedagog.uz

www.tdpu.uz

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
"PEDAGOGIK MAHORAT"
ilmiy-nazariy va metodik jurnali
barcha ta'lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi

Pedagoglarning sevimli nashriga aylanib ulgurgan "Pedagogik mahorat" jurnali maktab, kolleji, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo'llanma sifatida xizmat qilishi, shubhasiz

Mualliflar uchun eslatib o'tamiz, maqola qo'lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo'limida qabul qilinadi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko'chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti, 1-bino 2-qavat, 219-xona

Tahririyat rekvizitlari:
Moliya vazirligi g'aznachiligi
23402006300100001010
MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275
BuxDU 4001103860086401 7004100350005

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2025-yil 9-son (120)

2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan.

OBUNA INDEKSI: 3070

Buxoro davlat universiteti nashri

Jurnal oliy o'quv yurtlarining professor-o'qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o'qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo'ljallangan.

Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.

Nashr uchun mas'ul:
Nigora SAYFULLAYEVA
Muharrir: Mexrigiyo SHIRINOVA
Musahhih: Sarvinoz RAXIMOVA

Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.

Bosishga ruxsat etildi 29.09.2025
Bosmaxonaga topshirish vaqti 30.09.2025
Qog'oz bichimi: 60x84 1/8
Tezkor bosma usulda bosildi.
Shartli bosma tabog'i 20,6
Adadi 100 nusxa
Buyurtma № 21
Baholi kelishilgan narxda

"BUKHARA HAMD PRINT" MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili: Buxoro shahri, I.Karimov MFY, Hofiz tanish Buxoriy ko'chasi, 190-uy.

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
"PEDAGOGIK MAHORAT"
ilmiy-nazariy va metodik jurnali
barcha ta'lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi

Pedagoglarning sevimli nashriga aylanib ulgurgan "Pedagogik mahorat" jurnali maktab, kolleji, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo'llanma sifatida xizmat qilishi, shubhasiz

Mualliflar uchun eslatib o'tamiz, maqola qo'lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo'limida qabul qilinadi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko'chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti, 1-bino 2-qavat, 219-xona

Tahririyat rekvizitlari:
Moliya vazirligi g'aznachaligi
23402000300100001010
MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275
BuxDU 4001109060062017004100350005

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
PEDAGOGIK MAHORAT
ilmiy-nazariy va metodik jurnal
Ro'yxatga olish guvohnomasi
Nomer olingan sana

Pedagoglarning kasbiy mahoratiga ko'mak ko'rsatish maqsadida tashkil etilgan "Pedagogik mahorat" jurnali maktab o'qituvchilari va ota-onalari pedagogik bilimlariga muhim qo'llanma sifatida e'tirof etilib, shuhrat qozondi.

Maqolalar uchun erkin va ijodiy muhitda qizg'in munozaralar uyushtirish, laboratoriya mashg'ulotlarini ko'proq o'tkazish qoidaga aylandi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko'chasi 11-uy.
Buxoro davlat universiteti 2-qavat, 216-xona

Tahririyat rekvizitlari:
[illegible]
MCHJ "AKAMUT-PRINT" nashriyot-matbaa korxonasi INN 205406275
BasDU [illegible]

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2025-yil 9-son (120)

2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan.

ORTA INDEKSI: 3070

Buxoro davlat universiteti nashri

Jurnal tahririyat kengashi qarorlariga muvofiq, ilmiy tadqiqotlar [illegible] maqolalar talablarga muvofiq bo'lmasa, tahrirlash uchun qaytarib beriladi. Tahrir etilgan maqolalar [illegible] qaytarilmaydi.

Jurnal va undagi barcha materiallar mualliflik huquqi bilan himoyalangan. [illegible] ruxsatisiz qayta chop etilishi mumkin emas.

Nashr uchun mas'ul:
Nigora SAYFULLAYEVA
Muharrir: Mexrigiyo SHIRINOVA
Musahhih: Sarvinoz RAXIMOVA

Jurnal tahririyat kengashida ro'yxatdan o'tkazildi. Chop etishga ruxsat berildi. Navbatdan tashqari

Bosishga topshirildi: 26.09.2025
Buyurtma raqami: [illegible]
Nashr hajmi: 5,25
Qog'oz bichimi: 70x108 1/8
Tezkor bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i: 20,8
Adadi: 150 nusxa
Buyurtma: № 2
Bahosi kelishuv asosida

"SHARAFIDDIN PRINT"
[illegible]
Buxoro shahri
Elektron MUL [illegible]